

Ілля
Камінський

ГЛУХА
РЕСПУ
БЛІКА

*Переклад з англійської:
Лесик Панасюк
Дарина Гладун*

Київ | ДУХ І ЛІТЕРА | 2025

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

УДК 821.111–13(73)

К182

Ілля Камінський

К182 Глуха республіка / переклад з англ. Лесика Панасюка і Дарини Гладун. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2025. – 112 с.

«Глуха республіка» Іллі Камінського, американського автора, що народився в Одесі, – це сучасний поетичний епос, притча у віршах, закорінена в українську історію та родинні перекази. Оповідь починається зі сцени, у якій сержант окупаційної армії, під час розгону демонстрації в маленькому містечку, вбиває глухого хлопчика. На знак протесту всі мешканці відмовляються чути. Ми не знаємо, де і коли відбувається дія, яка це країна і яка війна, але відчуваємо, що події відбуваються тут і зараз. Історія кохання і боротьби, елегія, що ставить перед нами питання про те, чим може бути тиша. Одна з найпомітніших книг останнього десятиліття.

Перекладачі висловлюють подяку Українському ПЕН, Translatorium, Науковому товариству імені Тараса Шевченка, Literarisches Colloquium Berlin, Староміському будинку культури у Варшаві, Міжнародному будинку письменника й перекладача у Вентспілсі, Дартмутському коледжу та Університету Нотр-Дам.

ISBN 978–617–8262–91–4 (укр.)

ISBN 978–1–55597–831–0 (англ.)

© Ilya Kaminsky, 2019

© Лесик Панасюк і Дарина
Гладун (переклад), 2025

© ДУХ І ЛІТЕРА, 2025

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

ВІД ПЕРЕКЛАДАЧІВ

«Глуха республіка» – книга, у якій химерно переплітаються елементи різножанрових текстів, писемна та жестова мови, крихкий мир і цілком реальна загроза, що шириться й множить сторінками. Водночас створений Іллею Камінським твір глибоко вкорінений у його власну біографію та родинну історію.

Ілля Камінський народився в Одесі, в 1977-му році, звідки його сім'я в 1993-му емігрувала до США. Через помилковий діагноз у чотирирічному віці майже повністю втратив слух, тому місто його дитинства – це простір без звуку, сакральне місце, куди він часто повертається навіть тепер, під час повномасштабного вторгнення росії в Україну. В інтерв'ю для *Poets & Writers Magazine* Камінський згадує: *«Прогулюючись містом, я розглядав людей; їхні вуха були постійно відкритими, нічим не затулені. Мені було цікаво, якими можуть бути звуки. Свист, шипіння, звук ключа, що обертається в замковій щілині, звук води в трубах, що тече двома поверхами вище. Я бачив, як люди навколо говорили між собою, бачив на власні очі, але не міг уповні це досягнути. А що було б, якби ціла країна оглухла, як я?»*

Втім «Глуха республіка» тільки частково виростає з простору поетичної уяви, бо має під собою і реальне підґрунтя. Під час «червоного терору» 1937-го року родину батька Іллі Камінського советська влада затаврувала «ворогами народу»: *«Коли міліціонери приходять арештувати мою бабусю, то спочатку прямують просто повз неї на кухню. Перший міліціонер.*

Другий міліціонер. Третій. Прямо до печі, щоб перевірити, чи не спалила вона яких документів чи листів. Але піч холодна. Тож ідуть до шафи. Перебирають її одяг. Деякі речі беруть для своїх дружин чи дочок. «Нічого з цього тобі не знадобиться», — кажуть вони. А потім запихають її у свій чорний автомобіль. Бабусю заслали на понад 10 років у Сибір, а дідуся розстріляли одразу. Немовля, тобто мого майбутнього батька, міліціонери залишили в порожній квартирі, бо були так зайняті речами із шафи, що навіть його не помітили». Але його «помітили» нацисти в 1941 році й спробували забрати у прийомної матері. На щастя, українець, чиє ім'я не збереглося в родинних переказах, переконав окупантів, що цей хлопчик — його рідний син і не має єврейського коріння (розповідали, що чоловік зовсім не був схожий на єврея). Незнайомець витягнув майбутнього батька Іллі Камінського з вантажівки, у яку його вже встигли посадити солдати, врятувавши дитину від смерті.

Після цього випадку прийомна мати, Наталя, стала стригти хлопчика дуже коротко, щоб його чорняве волосся не привертало зайвої уваги. Приймний батько, Олександр, пішов добровольцем на фронт ще до окупації Одеси нацистами. Він майже втратив слух, рятуючи пораненого сержанта від смерті під час бомбардувань, але вижив і повернувся додому в 1945-ому. Наталя на radoщах влаштувала свято, яке перервали міліціонери, що заарештували Олександра за безпідставними звинуваченнями в державній зраді. Міліціонери кричали, допитували і били його, але зрозумівши, що нічого не чує, урешті, відпустили, виснувавши: «Глухий і тупий».

Не менш важливими для формування корпусу текстів «Глухої республіки» стало російське вторгнення в Україну 2014-го року. У передмові Камінського до антології *Words for War: New Poems from Ukraine*, що вийшла 2017-го року, поет пише про Революцію Гідності, повалення диктаторського режиму Януковича, анексію Криму й окупацію Донбасу росією, про виправдання воєнних злочинів «захистом російської мови». «Живучи за багато сотень миль від України, далеко від цієї війни, у своєму комфортному американському помешканні, яке я маю право писати про цю війну? – і все ж я не можу цього не робити» – говорить Камінський у передмові до антології. А два роки потому завершує роботу над «Глухою республікою». Американські критики одразу проголошують книжку *magnum opus* автора, вона має шалений успіх серед читацької спільноти, безліч перекладів та театральних постановок, а *BBC* називає Іллю Камінського «одним із 12 митців, що змінили світ».

Ми щасливі, що мали змогу працювати над перекладом книги, що так відверто говорить, як про війну, життя в окупації, воєнні злочини, так і про кохання, радість батьківства, опір, надію; щасливі, що українське читацтво нарешті зможе торкнутися до сторінок «Глухої республіки» рідною мовою.

Дарина Гладун і Лесик Панасюк

МИ ЖИЛИ ЩАСЛИВО ПІД ЧАС ВІЙНИ

І коли бомбардували чужі будинки, ми

обурювались,
але недостатньо, ми протестували, але

недостатньо. Я лежав
у своєму ліжку, навколо мого ліжка Америка

руйнувалася:
невидимий будинок за невидимим будинком

за невидимим будинком —
я виставив крісло назовні та милувався сонцем.

На шостий місяць
згубного правління в домі грошей

на вулиці грошей у місті грошей у країні грошей,
нашій великій країні грошей, ми (пробачте нам)

жили щасливо під час війни.

ПОСТРІЛ

Наша країна – це сцена.

Коли солдати заходять у місто, офіційно забороняють масові заходи. Але сьогодні, сусіди збігаються на фортепіанні звуки лялькової вистави Соні й Антіна, що долинають із Центральної площі. Дехто з нас повилазив на дерева, інші заховалися за лавками й телеграфними стовпами.

Коли Петрик, глухий хлопчик у першому ряду, чхає, лялька сержанта, зойкнувши, падає. Потім підіймається, пирхає, і кулаком погрожує глядачам, які заливаються сміхом.

На площу звертає військовий джип, з якого вивалюється справжній сержант.

Розігнати негайно!

Розігнати негайно! імітує лялька дерев'яним фальцетом.

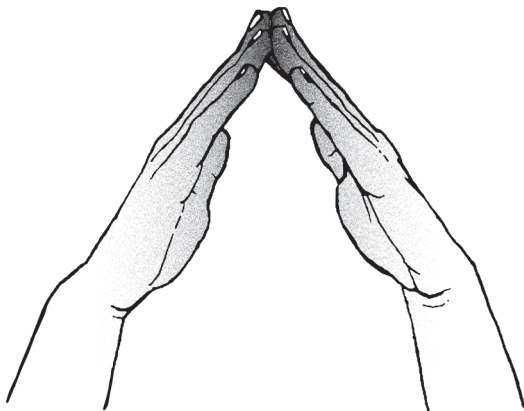
Усі завмирають, окрім Петрика, що продовжує гиготіти. Ляпасом йому закривають рот. Сержант розвертається до хлопчика і тицяє пальцем.

Ти!

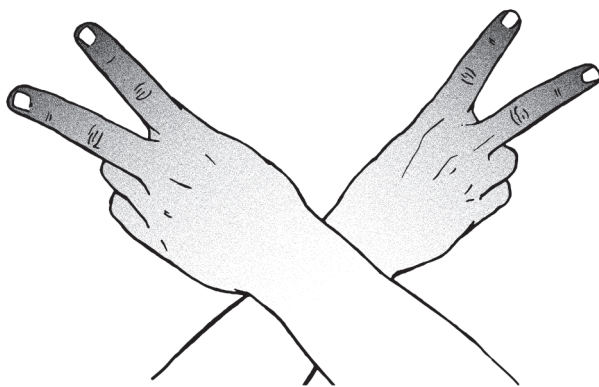
Ти! вказує пальцем лялька.

Соня дивиться на свою ляльку, лялька дивиться на сержанта, сержант дивиться на Соню й Антіна, але інші дивляться на Петрика, що закидає голову назад, збирає всю слину в роті і плює в сержанта.

Звук, який ми не чуємо, зганяє мартинів з води.

Містечко

спостерігає

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

АНОНІМ

Щодо труни мами Галі, то вона застрягла
на сходах між поверхами,
і нам довелося нести її перевернутою.

Тіл було забагато, але
людей – недостатньо –
забагато вух, але нікого за ними.

У цей час
кожен робив щось для нашої країни.
Одні помирили.
Інші виголошували промови.

Забагато людей, але недостатньо рук,
щоб омити тіло мами Галі та обрізати їй нігті –
останній
знак пошани
в цих краях.

Сьогодні
маю прикрутити собі людське обличчя,

хоча я не більше, ніж тварина,
і твариною рухаюсь по спіралі

від похорону до кухні з криком:
Я прийшов, Господи, прибій до тебе –
на засніжено-слизьких вулицях, я стою, як флагшток

без прапора.

ЗМІСТ

Від перекладачів 7

Ми жили щасливо під час війни 11

ГЛУХА РЕСПУБЛІКА

Дійові особи 15

ПЕРШИЙ АКТ

Постріл 19

Поки солдати йдуть, Антін прикриває
хлопчикове обличчя газетою 20

Антін, у снігу 21

Глухота починається, як повстання 22

Антін свідчить під присягою 24

Ця мапа кісток і відкритих клапанів 25

Мешканці містечка оточили хлопчикове тіло 26

Про весілля перед війною 28

Досі молодята 29

Солдати ціляться в нас 30

Контрольно-пропускні пункти 32

Перед війною, ми зробили дитину 33

Коли солдати тупотять
на сходовму майданчику 34

Бомбардування о 4 ранку 35

Приїзд 36

Колискова 38

Запитання	39
Поки дитина спить, Соня роздягається	40
Сигарета	41
Пес обнюхує	42
Те, що не можемо почути	44
Центральна площа	45
Вдівець	47
Для його дружини	48
Я, тіло	49
Її сукні	50
Елегія	51
Над синіми бляшаними дахами, глухота	52
Місто, як гільйотина, тремтить на шляху до шиї	54
У світлому рукаві неба	55
Жити	56
Містяни дивляться, як забирають Антіна	57
Геть	58
Панегірик	60
Запитання	61
Така історія створена з упертости й краплі повітря	62

ДРУГИЙ АКТ

Містяни розповідають про Галю та її зелений велосипед	67
Коли мама Галя протестувала вперше	68
Вузлик випраних речей	70
Чим є дні	72
Галя шепоче, поки Ганнуса тулиться до неї	73
Галині лялькарки	74
Під час бомбардування, Галя	76

Маленькі пасма	78
Галин тост	79
Ночі театру	80
І поки лялькарок арештовують	82
Солдати не люблять виглядати ідіотами	83
Пошукові бригади	85
Колискова	86
Розстрільна група	87
Запитання	88
Я досі є	89
Судовий процес	91
Переслідувана людьми з Васьківців	93
Анонім	94
І все ж, час від часу вночі	95
У мирний час	101
Примітки	105
Присвяти	107